

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาการวิจัย

หัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองที่บ้านเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เป็นแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองที่สำคัญแห่งหนึ่งตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนปลายเป็นภูมิปัญญาคนไทยเชื้อสายมอญ ซึ่งสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน ยังคงทำกันเป็นอาชีพหลักโดยเริ่มแรกเป็นแหล่งผลิตเพื่อใช้ภายในชุมชนพัฒนาเป็นการผลิตอยู่ในรูปอุตสาหกรรมภายในครัวเรือน จนเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปทางด้านศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญาของคนในชุมชนและเศรษฐกิจชุมชน นอกจากนี้งานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองของบ้านเกาะเกร็ดยังสร้างชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ เช่น กรณีที่สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติและสถาบันสมิธโซเนียนของสหรัฐอเมริกาได้เห็นคุณค่าของงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองจึงไปจัดนิทรรศการและสาธิตการทำเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองที่กรุงวอชิงตัน ดี ซี เมื่อปี พ.ศ.2537 โดยมีช่างปั้นบ้านเกาะเกร็ดไปสาธิตการทำเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองแบบมอญโบราณ ร่วมกับช่างปั้นศิลปินแห่งชาติของสหรัฐอเมริกาและจากการเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปและเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของจังหวัดนนทบุรี จึงได้นำรูปเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมือง หม้อน้ำสลักลายของบ้านเกาะเกร็ดไปเป็นตราประจำจังหวัดนนทบุรี พิศาล บุญผูก(2550) ให้ความเห็นว่าหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองที่เกาะเกร็ดมีบทบาทในวิถีชีวิตของคนไทยมายาวนานกว่า 200 ปี เป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์การผลิตเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองของไทย ซึ่งแฝงอยู่ในวงจรชีวิต สามารถสังเกตได้จากงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองที่เป็นอุตสาหกรรมชุมชนที่สนองรับใช้ชีวิตประจำวันที่สนองต่ออารมณ์สุนทรียภาพ ที่มีส่วนสร้างจริยธรรมแก่ผู้คนในชุมชนและสร้างงานและอาชีพกับชุมชน

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ สภาพแวดล้อมต่างๆ อย่างรวดเร็วมีผลทำให้งานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองได้รับผลกระทบรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ ทำให้งานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองเริ่มลดลง และเป็นที่น่าเสียดายถ้าอีกไม่นานอาจจะต้องสูญสลายหมดไป ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจส่วนใหญ่เกิดจากต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากปัจจัยการผลิตที่สำคัญ ได้แก่ ดิน และแรงงาน เริ่มหายาก เดิมใช้ดินที่เกาะเกร็ดซึ่งมีคุณภาพดีแต่ปัจจุบันต้องไปซื้อดินจากที่อื่น เช่น สามโคก ปทุมธานี ทำให้ดินมีราคาสูงขึ้นและต้องเสียค่าขนส่งเพิ่มขึ้นทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น สำหรับแรงงาน โดยเฉพาะแรงงานฝีมือเริ่มหายาก ทำให้ต้นทุนด้านแรงงานสูงขึ้นเช่นกัน ในขณะเดียวกันเมื่อพิจารณาทางด้านรายได้ ราคาสินค้าประเภทเครื่องปั้นดินเผาจะไม่แพงมากนักใช้กันได้โดยทั่วไป เช่น กระถาง โอ่ง แต่ถ้าเป็นงานฝีมือจึงสามารถตั้งราคาให้สูงขึ้นได้แต่กลุ่มลูกค้าที่สนใจไม่มากนักขึ้นอยู่กับการจัดการทางด้านตลาด เมื่อเปรียบเทียบทางด้านรายได้ที่ไม่ค่อยแน่นอนขณะที่ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น ทำให้กำไรหรือผลตอบแทนไม่มากเท่าที่เคยเป็นมา ส่งผลให้แรงจูงใจในการผลิตหรือสร้างงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองลดลงเรื่อยๆ และหน่วยผลิตปิดกิจการไป

หลายราย ประเด็นที่น่าสนใจ คือ ชุมชนหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองสามารถปรับตัวได้อย่างไร มีปัจจัยทางเศรษฐกิจอะไรบ้างที่ช่วยให้งานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืนทางเศรษฐกิจ ดังนั้นจึงเข้ามาศึกษาว่างานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองประสบกับปัญหาอะไรบ้าง และวิเคราะห์หาปัจจัยที่จะช่วยให้งานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืนทางเศรษฐกิจต่อไป ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาชุมชนให้มีอาชีพที่มั่นคงยั่งยืนและเป็นรากฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบท พัฒนาการ งานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองที่บ้านเกาะเกร็ด
2. เพื่อวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมือง บ้านเกาะเกร็ด
3. เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาของงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมือง บ้านเกาะเกร็ด
4. เพื่อศึกษาการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้กับงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองเพื่อสร้างความมั่นคงยั่งยืนทางเศรษฐกิจแก่ชุมชน ซึ่งเป็นรากฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้ยั่งยืนต่อไป

1.3 สมมติฐานการวิจัย

1. แม้ว่างานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองจะมีอุปสรรคและมีจุดอ่อน แต่ก็มีจุดแข็งและโอกาสบางอย่างจึงทำให้งานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองเป็นอาชีพดั้งเดิมที่สามารถถ่ายทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน
2. การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ช่วยสร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจแก่งานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมือง บ้านเกาะเกร็ด

1.4 ขอบเขตการวิจัย

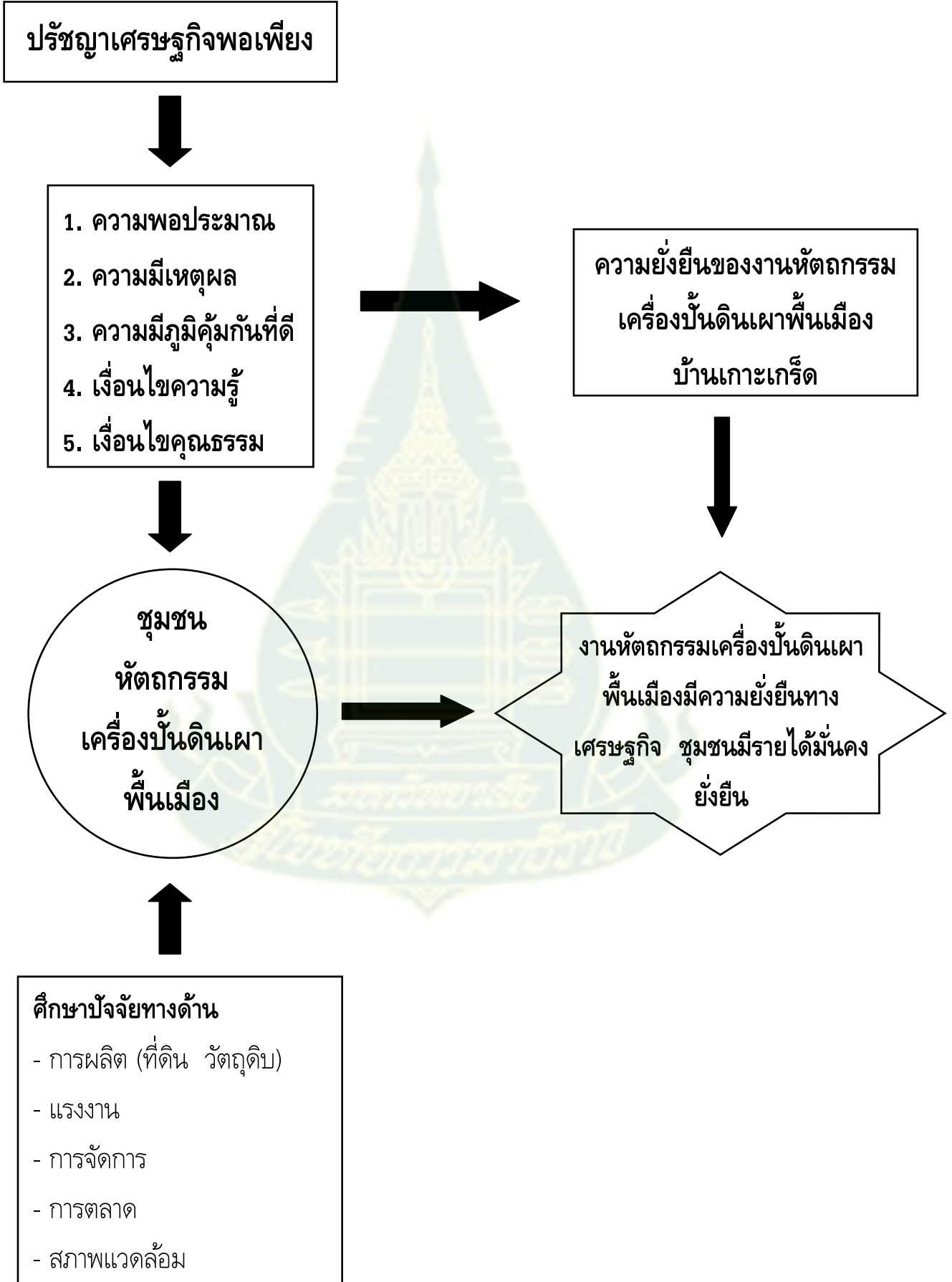
การวิจัยนี้ กำหนดพื้นที่ศึกษาเฉพาะงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมือง ที่บ้านเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี โดยจะศึกษาปัจจัยที่มีผลต่องานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมือง ซึ่งจะแบ่งพิจารณา 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการผลิต ด้านแรงงาน ด้านการจัดการ ด้านการตลาดและด้านสภาพแวดล้อม และวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและ อุปสรรคของงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองและวิเคราะห์หาตัวบ่งชี้ที่เป็นแนวทางการดำเนินกิจการของงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองซึ่งสอดคล้องกับแนวทางตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งจะมีผลทำให้งานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมือง บ้านเกาะเกร็ดสามารถดำเนินต่อไปได้อย่างมั่นคงยั่งยืนโดยการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ การวิจัยนี้จะสำรวจชุมชนหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองที่บ้านเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี โดยจะใช้วิธีสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการกับเจ้าของธุรกิจ

หัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองหรือหน่วยผลิต ที่ยังเหลืออยู่และสัมภรณ์แบบทั่วไปกับคนงาน
นักท่องเที่ยว ลูกค้า และประชาชนที่อาศัยอยู่ในบ้านเกาะเกร็ด

1.5 กรอบการวิจัย

เรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการสร้างความยั่งยืนของงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา
พื้นเมือง บ้านเกาะเกร็ด นนทบุรี

1.6 นิยามศัพท์/นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ

1 งานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมือง (Native Crafting Earthenware)

หมายถึง เครื่องปั้นดินเผาพื้นเมือง (Earthenware) ที่ทำขึ้นด้วยมือมนุษย์หรือใช้เครื่องทุ่นแรงบ้างเพียงเล็กน้อย ซึ่งจะแฝงศิลปะเฉพาะอยู่ในตัว เป็นแบบไม่เคลือบ เนื้อจะมีสีน้ำตาลแดง ในงานวิจัยนี้จะศึกษากรณีหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองที่เกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ซึ่งจะอยู่ในรูป เครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น โอ่ง อ่าง หม้อ ภาชนะต่างๆที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองที่บ้านเกาะเกร็ดจะมีการสืบทอดสืบทอดสืบทอดและมีช่างที่ทำด้วยดินเผา แต่เมื่อชีวิตความเป็นอยู่สิ่งแวดล้อม และสังคมเปลี่ยนแปลงไป งานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองจะคัดแปลงออกแบบเป็นเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองที่เป็นของที่ระลึก เครื่องประดับตกแต่งบ้าน กระถาง แจกัน

2 ความยั่งยืน (Sustainability)

หมายถึง ความยั่งยืนของงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองที่สามารถดำรงอยู่ได้ โดยสามารถอนุรักษ์สืบสานศิลปะที่ถ่ายทอดกันมาและยังคงทำรายได้ให้กับชุมชนสามารถสร้างอาชีพ มีรายได้แน่นอน มั่นคง ยั่งยืน

3 หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสเพื่อแนะแนวทางการดำเนินชีวิตของประชาชน เพื่อให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ แนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วยตัวแปร 5 ตัว ได้แก่

(1). ความพอประมาณ หมายถึงความพอดี พอเหมาะ ไม่มากหรือน้อยเกินไป ใช้ชีวิตที่เรียบง่ายเหมาะสมกับฐานะของตนเอง สังคม สิ่งแวดล้อม รวมทั้งวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น และต้องไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

(2). ความมีเหตุผล หมายถึงการตัดสินใจดำเนินการอย่างมีเหตุผลเป็นไปตามความพอเพียง ตามหลักวิชาการ กฎหมาย ศีลธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมที่ดีงาม คำนึงถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องและผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำอย่างรอบคอบ

(3). การมีภูมิคุ้มกันที่ดี หมายถึงการเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมเพื่อให้สามารถปรับตัวและรับมือได้อย่างทันที่

(4) เงื่อนไขความรู้ หมายถึง ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆที่เกี่ยวข้องและพิจารณาด้วยความรอบคอบและระมัดระวังในการนำมาใช้วางแผนและปฏิบัติ

(5) เงื่อนไขคุณธรรม หมายถึงการยึดหลักคุณธรรมเป็นแนวทาง มีความซื่อสัตย์สุจริต ไม่โลภ รู้จักแบ่งปันให้ผู้อื่น มีความสามัคคี ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน พากเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้กับชุมชนหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมือง จะช่วยให้ชุมชนเข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองร่วมกันพัฒนาต่อยอดภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของท้องถิ่นสามารถสร้างรายได้ทำให้มีเศรษฐกิจที่มั่นคง ยั่งยืน

1.7 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ตระหนักถึงปัญหาในด้านต่างๆของงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองที่ทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้นเรื่อยๆและหาแนวทางป้องกันแก้ไขที่เหมาะสม
2. เพื่อนำผลการวิเคราะห์ถึงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคของงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองที่บ้านเกาะเกร็ด มาเสนอแนะและเป็นแนวทางในการพัฒนางานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองให้มีความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ
3. เพื่อนำผลงานวิจัยไปเผยแพร่ผ่านสื่อต่างๆและให้ข้อเสนอแนะแก่ชุมชนหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองที่บ้านเกาะเกร็ด เพื่อเป็น แนวทางในการปรับปรุงและหาช่องทางพัฒนางานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมือง
4. เพื่อนำแนวหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชนทำให้ชุมชนมีรายได้ที่แน่นอน มีสวัสดิการความเป็นอยู่ที่ดี สามารถฝ่าวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจได้

